

Eén op tien kinderen in Vlaanderen wordt mishandeld. Kindermishandeling is de tweede oorzaak van kleutersterfte. De uitbouw van vertrouwenscentra, CLB's en andere platformen maken het probleem bespreekbaar. Toch blijft het taboe bestaan. Weliswaar kijkt in de volgende drie edities achter de schermen van een samenleving waar het gezin buiten verdenking staat.

Een schraal zomerzonnetje, ergens ver weg van het stadsgewoel. Twee veulens struikelen een dravende merrie achterna. Af en toe wacht ze op haar kroost. Dan geeft ze hen zachte tikjes met haar snuit. "Zo laat ze zien hoe trots ze is", vertelt Tessa. Vanop haar terras heeft ze uitzicht op de paardenfamilie in de velden. "Ik kan er soms niet naar kijken. Het is allemaal zo perfect." Tessa trilt na van het gesprek dat we net hadden. "Ik praat hier heel, heel weinig over. Ik heb zoveel rottige herinneringen. Er zijn dagen dat ik zot word. Compleet zot."

Een paar weken eerder. Svea Van Goeij heeft haar klasje op de beroepsschool knus ingericht. "We doen ons best", glimlacht ze. Dit is niet meteen de school van de zondagskinderen. Ik herinner me een leerlinge van mij, Tessa heette ze. Meestal zat ze in de klas te slapen. Geregeld verwondde ze zichzelf. Ze kon ook erg agressief worden. Veel leerkrachten hadden schrik van haar. Maar ik kon me daar niet bij neerleggen. Tessa was één en al harnas. De hardheid verborg een kwetsbaar kind. Ik verdedigde haar tijdens de klassenraden, wat niet vanzelf ging. Een rotte appel als Tessa waren ze liever kwijt dan rijk. Ik werd door de directrice berispt omdat ik me op glad ijs begaf."

"Ik was in het begin voorzichtig met Tessa. Toen ontdekte ik dingen die elke verbeelding tartten. Tessa werd zowel emotioneel als fysiek als seksueel zwaar mishandeld. Ze is op een bepaald moment 's middags naar huis gegaan. Ze heeft een hoop pillen

"Mijn kinderen ze niet kapot"

geslikt. Terug in de school is ze in elkaar gezakt. Dat was haar noodkreet. Ze is in kritieke toestand naar het ziekenhuis overgebracht. Blijkbaar was haar familie al gekend bij de politie. Toen ze ontslagen werd, wachtten twee leden van de jeugdbrigade haar op. Tessa was woest op mij. Ze dacht dat ik haar er had ingeluisd. De jeugdrechter besliste haar naar een gesloten instelling te sturen, ver weg van alles. Ze toonde geen greintje verdriet, ook niet toen we haar achterlieten. Alleen vijandigheid. Na een tijdje mocht ze in het week-

was een jaar of acht."

Tessa is een intelligente, mooie vrouw geworden. Haar blik is verbeterd en angstig tegelijk. "Sorry dat ik bibber!" herhaalt ze een paar keer. "Ik ben nu getrouwd, met Jessica. Ik wil verder. Ik wil niet terug. Ik heb iets met tijd. Ik kan niet bij het moment blijven stilstaan. Ik moet gaan. Als ik stil sta, zie ik de beelden. Ik heb alles wat lelijk is in deze maatschappij gezien. Alles."

"Mijn echte vader is vertrokken toen ik twee was. Vanaf dan heb ik altijd een stief-

Kindermishandeling deel 1: getuigenis van een overlever

end naar huis, maar naar haar moeder mocht ze niet. Dus dan was er maar één oplossing: Ze bleef bij mij thuis slapen." "Je komt dan natuurlijk in een wespennest terecht. Als je niet uitkijkt, krijg je iedereen tegen: de ouders, de school en Tessa zelf. Een kind kan jou als een bedreiging beginnen zien. Maar gelukkig ontstond tussen ons een sterke band. Op haar achttiende is ze naar Nederland vertrokken. Eigenlijk is ze gevlucht, weg van de miserie. Het contact is verwaterd. Tessa moet nu in de twintig zijn. Ze is een doozetter, dus ik denk wel dat ze op haar pootjes is terechtgekomen."

Ons moeder wist er van

"Schoontje he!" Tessa wijst naar het litteken op haar voorhoofd. "Cadeautje van mijn stiefvader. Hij heeft me met mijn hoofd tegen de vensterbank gemept en toen zat er een barst in mijn schedel. Ik

vader gehad. Tot mijn twaalf, dertien jaar. Hij was een zware jongen, gekend bij de politie. Zijn eerste vrouw heeft hij neergeschoten. Ons sloeg hij bont en blauw en voor straf moesten we vlak voor de gloeiende kolenstoof op onze blote knieën met onze armen omhoog zitten. En intussen moesten we de tafels van vermenigvuldiging opzeggen. Één maal één is één, twee maal twee is vier."

"Mijn vroegste herinneringen stammen uit mijn zesde levensjaar. Elk weekend gingen we naar een badhuis. Gezellige uitstapjes zozegd. Mijn zus mocht altijd met mijn moeder in bad. Ik moest met mijn stiefvader in de douche. Ik was klein, wat wil zeggen dat ik met mijn gezicht ter hoogte van zijn kruis kwam. Daar moet geen tekeningetje bij zeker? Ons moeder wist er van, maar ze wilde het niet zien. Gewoon even volhouden en het is al voorbij, dacht ik. God, wat is een uurtje? Daarna doen we

gewoon weer stoer verder. Ik liet op school en op de straat wel zien wie de baas was. Ik was een rotmeid van wie iedereen schrik had. Ik was een verneukt kind. Echt verneukt.”

“Ik heb mezelf opgevoed. Ik deed al snel alles alleen. Ik nam op mijn zesde de tram naar school, zonder boterhammen, niks. Mama kon niet voor zichzelf zorgen, laat staan voor haar kinderen. Ze lag altijd te

één voor één. Ik heb gezien hoe hij mijn moeder verkrachtte. Voor haar moest ik als zesjarige coke kopen. Ik reed op mijn fiets naar een Marokkaanse dealer. Samen snoeven we dikwijls een lijntje. Als ik een redelijk rapport had, kreeg ik een stukje hasj uit de kast.”

“Mijn moeder was gokverslaafd. Ze zat uren aan de bingokas. Op café draaide ze in één dag al haar OCMW-geld erdoor. Dan

een stuk. Mijn moeder heeft ons gekoppeld. Dat was sluw. Door haar gokprobleem had ze zoveel schulden opgestapeld dat ze uit haar appartement werd gezet. Ze heeft het kunnen regelen met die man dat hij een lening aanging om haar schulden af te betalen in ruil voor mij. Ik bedoel, ik was twaalf en had seks met een bezopen vent van achtentwintig. Ik heb jaren met die man samengeleefd.”

“Mensen geloven zoiets niet.”

“Ik wou er nooit over praten. Met niemand. Ik heb wel eens iets laten vallen, maar mensen geloven zoiets simpelweg niet. Daardoor zit je met een dubbele angst. Enerzijds heb je schrik dat je niet wordt geloofd. Anderzijds heb je schrik dat ze je wel geloven. Dan kwamen ze me misschien weghalen en sloten ze me op in een instelling. Svea was de eerste aan wie ik alles heb verteld. Zij was iemand die voor mijn verhaal echt tijd nam. Ik was dat niet gewoon. Ze knuffelde me. Ze was zo lief. Zij heeft mij de hemel laten zien. Het bracht mijn gevoelens helemaal in de war. Ik besepte plots dat mijn leven geen leven was. Dat het zo niet hoort te zijn. Ik heb dan een hele pot pillen genomen. Ik ben nog naar school gelopen en dan werd alles zwart. Ik werd wakker in het ziekenhuis met Svea aan mijn bed. Ik heb alles verteld. Svea heeft zich om me bekommerd. Heel dapper van haar. Zij vormde een schelmoments in mijn leven. Jammer dat niet meer leerkrachten zo betrokken zijn.”

“Ik ben nooit kind geweest. Geen idee wat dat inhoudt. Ik heb geen enkele mooie herinnering. De eerste fijne momenten die ik koester dateren uit de tijd dat ik een gesloten instelling zat. Geen zatte venten, geen hysterische moeders, geen drugs, geen meppen meer. Alleen nog psychiaters en rust. Ik heb er soms heimwee naar. Echt.”

“Op mijn achttiende ben ik naar Nederland vertrokken. Alles liep fout. Ik zat aan de drugs. Jaren ben ik daar gebleven. Toen ik terugkwam heb ik mijn stiefvader opgezocht. Hij hing nog altijd aan de toog. Met zijn dikke jeneverneus. Samen zijn we een pint gaan pakken. Ik weet niet waarom. Ik wilde tonen dat hij me niet kapot gekregen had. Spijt heeft mijn stiefvader nooit gehad. Hij kent dat niet. Ik wens hem geen vreselijke dingen toe. Behalve dan misschien dat hij zichzelf en zijn zieke ik tegenkomt. Dat lijkt me voldoende om nooit meer wakker te willen worden.” Tessa werpt een kus naar Jennifer. “We

Tessa: “De eerste momenten die ik koester, dateren uit de tijd dat ik in een instelling zat. Geen zatte venten, geen hysterische moeders, geen drugs, geen meppen. Alleen psychiaters en rust. Ik heb er soms heimwee naar.”

slapen, suf van de pillen. Ik was een moeder voor mijn moeder. Mama is manisch depressief. Ik weet dat ze zelf een zware jeugd heeft gehad. Die man, mijn stiefvader, zette haar ellendige jeugd gewoon verder. Hij zei altijd tegen mijn moeder dat hij haar benen zou verbrijzelen als ze hem zou verlaten. Ik heb hem letterlijk de nagels van mijn moeder zien uittrekken,

zei ze met veel theater: “Tessa, gij moet dat bij de politie regelen. Zeg dat mijn portemonnee gepikt is.’ Ik moest naar De Goede Woning om uit te leggen waarom de huur niet werd betaald. Mama is uiteindelijk toch alleen gaan wonen. Weg van mijn stiefvader. Het café was mijn speelterrein geworden. Daar ontmoette ik Ralf. Ik was twaalf, hij achtentwintig. Hij vond mij wel

De strijd tegen kindermishandeling

Prinses Mathilde was prominent aanwezig bij de opening van het tweede internationale congres van het vertrouwenscentrum Kindermishandeling in Leuven: “Als ik ‘s avonds mijn kinderen in bed stop en zie hoe onbezorgd ze slapen, dan denk ik vaak aan de miljoenen kinderen op deze aarde die minder gelukkig zijn dan zij.”

Gusta, een slachtoffer van verwaarlozing en mishandeling, getuigde over haar ervaringen. De luisterbereidheid waartoe de prinses opriep, kwam voor Gusta te laat. In Gusta's kindertijd werd er niet geluisterd naar haar. Van vertrouwenscentra was nog geen sprake. Die bestaan pas twintig jaar. Niet in eerste instantie voor slachtoffers van een losgeslagen gek als Dutroux, maar vooral voor de vele wantoestanden die zich in de thuissituatie afspelen. “Het aantal meldingen van kindermishandeling neemt helaas toe”, zei de prinses. Voormalig Vlaams minister van Welzijn Inge Vervotte, vanzelfsprekend ook op het appèl, had het over 7.000 meldingen in 2006. Een verdubbeling op tien jaar tijd. In de Verenigde Staten zou het aantal meldingen van kindermishandeling en seksueel misbruik op ongeveer dertien jaar tijd met zowat de helft zijn afgenomen. Dat vertelde *David Finkelhor*, professor sociologie aan de Universiteit van New Hampshire tijdens zijn lezing. Tussen 1986 en 1997 verdrievoudigde het aantal seksuele delinquenten dat in een Amerikaanse gevangenis werd opgesloten. Campagnes maken het Amerikaanse publiek al jaren duidelijk dat wie aan kinderen raakt, wordt gestraft. Die campagne heeft blijkbaar succes. Allerlei overheidsinstanties screenen potentiële werknemers strenger op hun achtergrond vooraleer ze met kinderen aan de slag mogen. Het zijn twee verklaringen van Finkelhor voor de frappante daling van het aantal meldingen in minstens 90% van de staten van de Amerikaanse federatie.

Erika Frans, verantwoordelijk voor voorlichting aan jongeren bij *Sensoa*, weet niet wat ze ervan moet denken. “Finkelhor gelooft dat afschrikking een positief effect heeft, maar werkt het niet evengoed andersom? Meer mensen aarzelen om zulke kwesties te melden omdat de consequenties erg groot kunnen zijn.” Finkelhor zelf is niet verbaasd dat hij enkele sceptische vragen krijgt. “Negatieve afschrikking is inderdaad een mogelijke uitleg, maar dit

wordt niet ondersteund door onze gegevens,” legt hij uit. “Uitgebreide enquêtes over slachtofferervaringen bevestigen dat er wel degelijk een afname is. We baseren ons dus niet uitsluitend op rapportering van allerlei instanties.”

In Amerika moet je melden als je denkt dat een kind in gevaar is. Anders sta je zelf aan vervolging bloot. Geen enkele instantie is er bereid de meldingen confidencieel te behandelen, al wil dat ook niet zeggen dat alle gegevens zomaar worden vrijgegeven. Finkelhor: “De aard van de melding en enkele gegevens, zoals leeftijd en woonplaats, worden doorgegeven aan een centrale registratie. Precies daarom kunnen we trends vaststellen. Waarom doen

Het luistert nauw. De vertrouwelijkheid maakt dat mensen spontaan over de brug komen met een melding waarmee ze bij negatieve afschrikking zouden aarzelen, maar vraagt tegelijkertijd vertrouwen van het gerecht. Magistraten moeten er van uitgaan dat de vertrouwenscentra niet aarzelen de zaak door te spelen aan justitie als een vertrouwelijke behandeling niet volstaat. De vertrouwenscentra slagen in hun opzet. Bijna de helft van de meldingen komt nu van rechtstreeks betrokkenen, zegt *Peter Adriaenssens*. Maar van spectaculaire dalingen is bij ons geen sprake. De conferentie richtte zich verder op een aspect waarover de bevindingen in de

In 2006 waren er ruim 7.000 meldingen van kindermishandeling. Een verdubbeling op tien jaar tijd.

jullie dat niet in Europa? Ik weet dat jullie in Vlaanderen een uniek systeem hebben met de vertrouwenscentra, maar werkt het ook echt?

Onderzoek wijst uit dat dadertherapie een beperkt effect heeft, maar dat afschrikking in de vorm van gevangenisstraf niet te onderschatten valt. En zelfs als de dader niet de gevangenis in vliegt, waarom vinden jullie het zo waardevol dat zijn omgeving niet weet wat er gaande was? Ik weet dat jullie trots zijn op jullie systeem, maar beschermen jullie de kinderen wel afdoende door de privacy van de dader en van het gezin te bewaken?”

Verenigde Staten en bij ons alvast gelijklopen: het aantal situaties van verwaarlozing stijgt onrustbarend. Dit is misschien nog wel de lastigste vorm van ‘mishandeling’. Met gekneusde ribben of met seksuele handelingen weet je dat er iets te melden valt, maar met een gebrek aan aandacht en liefde is de stap naar de hulpverlening moeilijker. Voor slachtoffers vraagt het soms jaren om zich te realiseren dat ze verwaarloosd werden.

tekst | **Ria Goris**
illustratie | **Nora Theys**

Kindermishandeling: de feiten

De definitie van kindermishandeling en verwaarlozing door de Vlaamse Vertrouwenscentra luidt als volgt: "Iedere situatie waarin het kind slachtoffer is van geweld van fysieke, psychische of seksuele aard, en dit passief of actief."

In elke Vlaamse provincie en het Brussels Hoofdstedelijk gewest bestaat een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. Ze voorzien gratis in medische, psychologische, sociale en pedagogische hulp. Iedereen die een vermoeden heeft van verwaarlozing of mishandeling kan contact opnemen. De focus ligt op volledige hulpverlening, niet op bestraffing.

Het aantal meldingen van kindermishandeling of verwaarlozing bij de Vertrouwenscentra steeg van 3.597 in 2000 tot 4.669 in 2006. Het aantal kinderen waarvan geweten is dat ze slachtoffer zijn,

steeg in diezelfde periode van 4.950 tot 6.316. De reële cijfers liggen waarschijnlijk hoger. Veel gevallen van kindermishandeling worden niet gemeld of blijven onzichtbaar. Bij de situaties die door de vertrouwenscentra worden onderzocht, gaat zowat een derde om seksueel misbruik en een kwart om lichamelijke verwaarlozing of mishandeling. Maar een vorm van mishandeling of verwaarlozing komt zelden alleen. Bij emotionele mishandeling gaat het veelal om schelden, snauwen, achterstellen, opsluiten, bang maken of eisen stellen die het kind nog niet aankan. Veel voorkomende vormen van emotionele verwaarlozing zijn: het kind verlaten, het geen adequaat toezicht geven of het afwijzen.

Contact: www.kindermishandeling.org

zijn getrouwd", zegt ze verliefd. "Ik voel me goed bij haar. Ik heb niks tegen mannen. Ik zou er alleen niet meer mee kunnen samenleven. We hebben samen iets moois opgebouwd. Het frituur hier om de hoek is van ons. Alles loopt ongeveer zoals ik het wil. Dat is de verdienste van Svea, maar ook van mezelf. Ik ben er trots op. Ik had mijn hoofd ook kunnen laten hangen. Maar dan kennen ze Tessa nog niet."

Betrapt en opgelucht

"Niets dan bewondering voor iemand als Tessa", knikt *Stef Anthoni*, algemeen directeur en psycholoog in het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Antwerpen. "Niet vanzelfsprekend om je zo te herpakken. Al zal het altijd moeilijk blijven. Zo'n verleden wis je niet uit." Het bureau van Anthoni kreunt onder de dikke dossiers. "Wij hebben het druk. In 2006 werden 2.122 kinderen aangemeld, alleen voor Antwerpen. Dat zijn negen kinderen per dag. Dat betekent niet dat er meer kindermishandeling is, maar dat er meer meldingen zijn. We werken laagdrempelig. Dat wil zeggen dat er altijd iemand is die je kan bellen, de klok rond. De meeste meldingen komen van professionelen, maar ook van familie, vrienden, bureaus, artsen, leerkrachten, CLB'ers. Allemaal mensen die een reden zien om zich zorgen te maken. Wij kijken dan of die ongerustheid terecht is. Geen simpele opdracht natuurlijk. Wij kunnen moeilijk ergens binnenstappen voor een controle. Dat is onmogelijk, zelfs

al twijfel je soms niet. Wij hebben niet de volmacht om een kind bij de ouders weg te halen. In sommige, ernstige situaties mogen we wel het gerecht inschakelen."

"Dikwijls worden we naar het ziekenhuis geroepen, als er sprake van mishandeling kan zijn. Dan spreken we de ouders aan. Dat zorgt natuurlijk voor argwaan. Daarom leggen we altijd goed uit wie we zijn en hoe we werken. Er is vaak angst, maar, vreemd genoeg, ook opluchting. Zeker bij seksuele mishandeling denkt de pleger vaak al jaren: 'Ik kan dit niet stoppen.' De pleger is dan blij dat er een professionele instantie is die de grens voor hem trekt. Eindelijk! De angst voor de gevolgen blijft natuurlijk wel. Ga ik alles kwijtspelen? Heel wat partners weten nergens van. Soms hebben ze een vermoeden. Even vaak willen ze niet zien wat er gebeurt."

"Mensen lopen met een vooroordeel rond. Alsof kindermishandeling alleen voorkomt in moeilijke wijken en in sociale woonblokken. Er bestaat inderdaad een sociale realiteit. Als je slecht behuisd bent, geen inkomen hebt of andere problemen, dan wordt de kans dat mensen hun kinderen slaan groter. Maar als we kijken naar seksuele of emotionele mishandeling, dan komt dat zeker even vaak voor in Brasschaat. De sociale controle is daar immers minder groot."

"We gaan er te makkelijk van uit dat kindermishandeling niet in de eigen kring voorkomt. En als het dan wel gebeurt, wordt het verdrongen. In de beginfase van

de vertrouwenscentra was de redenering van hogherhand: moeten we wel centen geven aan een organisatie die zich bezighoudt met zo'n pijnlijke dossiers? Struisvogelpolitiek dus: zolang we niets zien, kunnen we die vervelende dingen blauwblauw laten. Na Dutroux is de aanpak veranderd. De druk op mijn medewerkers is enorm vergroot. Mensen willen snel antwoorden. Geen getreuzel. Onlangs sprak ik met een man die zowel vroeger als nu kinderen misbruikte. Hij maakte zelf de vergelijking. Kindermisbruik werd vroeger nauwelijks aangepakt. Als er geen logische verklaring werd gevonden voor de lichamelijke mishandeling, kwam het slachtoffer in het ziekenhuis terecht. Daarmee was de kous af. Daarom zijn de vertrouwenscentra precies opgericht. Elke dag nog leren we bij. Er is niet alleen lichamelijke mishandeling, maar ook lichamelijke verwaarlozing, emotionele mishandeling, seksueel misbruik. Die vergen elk een specifieke aanpak. Al die ellende heeft één gemeenschappelijk kenmerk. Als je een kind wil helpen, moet je met de hele context bezig zijn. 85% van de meldingen betreft intra-familiaal geweld. Je helpt een kind niet als je zijn omgeving niet bij de hulpverlening betreft."

Niet met Tessa

Tessa houdt lange pauzes tussen haar zinnen. "Ik word soms helemaal koud. IJskoud. Dan bekruipt het verleden me. Dan lijkt het alsof ik binnenstebuiten wordt gekeerd. Het besef van mijn zieke verleden ligt altijd als een beest op de loer. Daarom mag ik nooit stilstaan. Het beest houdt van dode momenten. Dan krijg ik zelfmoordgedachten. Ik sleur een hele hoop psychische miserie mee, maar ik vind niet dat ik dat als excuus mag gebruiken om er zelf een rotzooi van te maken. Dat deed mijn moeder. Maar ik niet. *No fucking way!*"

tekst | **Jeroen Franssens**

foto | **Jan Locus**

De strijd tegen kindermishandeling

Hopen dat het goed komt

Deel 2 De stilte rond kindermishandeling is een deel van het probleem. We moeten met zijn allen attent zijn voor de signalen die op kindermishandeling duiden. En we moeten durven optreden. Het project Sensibilisatie Kindermishandeling geeft het goede voorbeeld. **Tekst Jeroen Franssen | Illustratie Nora Theys | Foto Nico Krols**

Het legertje kruisvaarders tegen kindermishandeling drijft op wilskracht. “Er wordt keihard gewerkt door professionele organisaties”, vertelt een anonieme bron. “Probleem is dat ze noodgedwongen zo hard bezig zijn met hun eigen organisatie dat er soms weinig sprake is van efficiënte samenwerking.” Intussen ontstaan er laagdrempelige initiatieven. Zo is er de werkgroep Sensibilisatie Kindermishandeling, bestaande uit onder meer CKG Het Open Poortje, het Vertrouwenscentrum Oost-Vlaanderen en het Regionaal Welzijnsoverleg Waasland, die het voorveld (ook de nuldelijn of voortraject genoemd) probeert te bereiken. Het gaat om OCMW-medewerkers, onthaalouders, kinderdagverblijven, jeugdmedewerkers of mutualiteiten. De belangrijkste doelen van het project zijn de aanpak van kindermishandeling te verbeteren en de handelingsverlegenheid te verkleinen.

MACHTELOOSHEID

“Geloof me. Niemand wil in de buurt komen van wat naar kindermishandeling ruikt. Mijn vader was gestoord. Een harde werker, maar agressief. Iedereen wist dat. Hij heeft zowel mij als mijn stiefzussen verkracht. Ik durf hem nu te haten. Ik heb hem aangeklaagd toen ik al in de dertig was. Hij is gestraft. Jammer dat het zolang heeft moeten duren. Jammer dat er toen niemand was die zich durfde moeien.” (Hilde, 39)

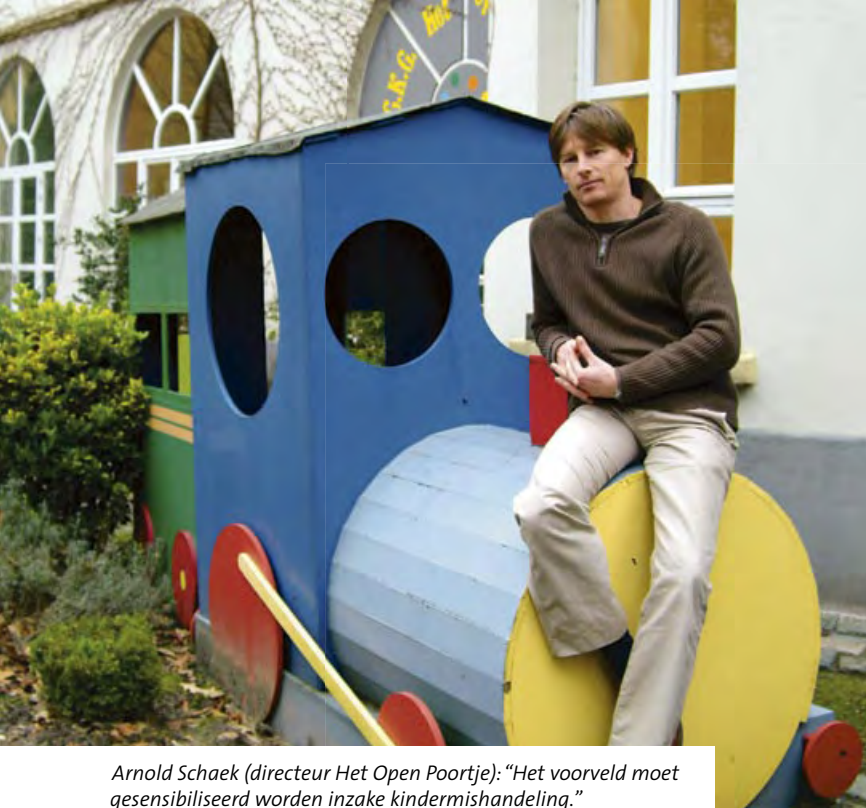
“Het is mooi geweest”, knikt Willy Reyniers. Hij is net met pensioen gegaan. “Ik was medewerker van een CLB (Centrum voor Leerlingenbegeleiding, nvdr) en heb mijn werk graag gedaan. Jammer van dat voorval.

SCHOLEN

De scholen worden niet rechtstreeks betrokken bij het project Sensibilisatie Kindermishandeling. Die kunnen een beroep doen op de CLB's. Via Integrale Jeugdhulp wordt er aandacht besteed aan vorming rond kindermishandeling, preventie en detectie door de CLB's. Daarnaast was er het POV-project (preventieprogramma's voor scholen) dat de scholen expliciet als doelgroep benaderde.

Het zal me blijven achtervolgen. In de school waar ik werkte, zat er een kindje met een lichte mentale achterstand. Ze heette Milena. Tien jaar was ze. Spreken deed ze nooit. Milena kwam vaak naar school met verwondingen. ‘Gestoten’, zei de moeder dan. Het klopte niet.”
Wanneer er een vermoeden van kindermishandeling bestaat, is het vaak moeilijk om een school tot actie aan te zetten, zegt Reyniers. De situatie is te delicaat. “Milena kwam op een dag niet opdagen. Bleek dat ze al een week in het ziekenhuis lag met een gebroken heup. Haar ouders hadden haar nog niet bezocht. Later kwam ze naar school met brandwonden op

Arnold Schaek (directeur Het Open Poortje): "Het voorveld moet gesensibiliseerd worden inzake kindermishandeling."

haar rug. Toen heb ik ontdekt dat de vader een gewelddadige man was, net als haar twee oudere broers. Ik heb die vader een voorstel gedaan. Ofwel zocht hij mee naar een goed internaat voor Milena, ofwel belde ik de politie. Hij heeft mij met de dood bedreigd."

Wonder boven wonder mocht Milena toch naar een internaat. Maar de weekends dat ze naar huis moest, kreeg ze de volle laag. Door 'haar schuld' moest de vader een internaat betalen. Milena kreeg geen warm eten. Moeder kookte alleen voor de anderen. Reyniers: "Een half jaar later kwam ik te weten dat de vader Milena wilde weghalen uit het internaat. Ik heb er alles aan gedaan om dat te voorkomen. De directeur van de nieuwe school vond dat de ouders een tweede kans verdienden. Ik heb hem gesmeekt Milena niet op te nemen, vergeefs. Uiteindelijk gaf een procureur hem zelfs gelijk. Nog geen twee maanden later hebben ze haar op zolder gevonden. Milena was dood. Ik heb me nooit machtelozer gevoeld."

HANDELINGSVERLEGENHEID

"Ik ben mishandeld tot de laatste dag dat ik thuis ben weggegaan. Dat was vorig jaar, toen ik 18 werd."

VRIJWILLIGERS

Homestart is een Nederlands project dat volledig draait op vrijwilligers. Ouders met jonge kinderen tot en met zes jaar oud krijgen praktische hulp en vriendschap door middel van huisbezoeken. De gezinnen geven zelf aan welke steun ze verlangen. Homestart wordt in meer dan 67 gemeenten aangeboden (www.home-start.nl).

Sindsdien ben ik al drie keer opgenomen in de psychiatrie. Ik zou zo graag mijn geheugen stofzuigen. Al die viezigheid eruit. De keren dat ik hem oraal bevredigde terwijl hij vrouwenkleren droeg. De keren dat ik pornografische brieven moest schrijven voor zijn geheime vriendjes. Hij dicteerde. Ik zat in de lagere school. Hij vond dat een goeie schrijfoefening voor mij." (Britt, 19)

"Het gevoel dat Willy beschrijft, ken ik goed", zegt Arnold Schaek. Hij is directeur van Het Open Poortje in Schilde, een Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning. "Ik heb al wat kinderen zien komen en gaan. Sommige drama's laten je nooit meer los. Zo werd hier een paar jaar geleden een kindje ondergebracht. Heel kort maar. Er was een stevig conflict tussen de ouders. De grootmoeder zou mee voor de opvang zorgen, maar hield het na een jaar voor bekeken. Het kind is dan toch terug bij de mama beland. Zij had een nieuwe vriend, een agressieve man. Die heeft het kind zwaar mishandeld. Met de dood tot gevolg. Heel pijnlijk." Bij het zoeken naar een geschikte vervolghulp moet je vaak voor de minst erge oplossing kiezen, zegt Schaek. "Er is geen ruimte voor nazorg. Ook integrale jeugdhulp biedt daar geen ruimte voor. Er is eveneens nood aan longitudinaal onderzoek, om een kindverhaal te kunnen volgen gedurende de volledige jeugd. Maar op een bepaald moment moet je als hulpverlener de wisselstok doorgeven aan andere partners. Je bijdrage eindigt. Nieuwe crisisaanvragen slorpen al je aandacht op. Je kan dan alleen maar hopen dat 'het goed komt'. Er wordt echter nog altijd even hard 'gejongleerd' met kinderen als vroeger, want alles moet sneller en gedifferentieerder."

HERKENNEN EN INGRIPPEN

Het dodelijke voorval heeft Schaek en zijn medewerkers met harde vragen geconfronteerd. "Hadden wij soms iets over het hoofd gezien? Eén van de conclusies was dat het voorveld gesensibiliseerd moet worden inzake kindermishandeling. Bij dat voorveld is er soms een grote handelingsverlegenheid. Niet durven ingrijpen. De signalen niet of amper herkennen. Niet weten hoe je tegenover de ouders de situatie onder woorden moet brengen. Niet weten waar er deskundige partners te vinden zijn. Wij willen kennis en vorming aanbieden. Wat is kindermishandeling en hoe ruim kan je dit begrip opvatten? En vooral: hoe ga ik ermee om? Hoe zorg ik dat er in de organisatie een visie rond ontwikkeld wordt, zodat de kennis geconsolideerd wordt? Hoe bespreek ik dit met ouders? Hoe breng ik mijn bezorgdheid onder woorden?"

Al die vragen hebben geleid tot het ontstaan van

TIJDELIJK HULPAANBOD

De Centra Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG) worden ondersteund door Kind en Gezin. Het gaat om centra die zich richten op gezinnen met kinderen tot twaalf jaar oud. Gezinnen stellen de centra een hulpvraag omdat er opvoedingsproblemen zijn. De centra bieden met een tijdelijk hulpaanbod een perspectief op verandering aan. In 10 tot 20% van de gevallen is er sprake van (een vermoeden) van kindermishandeling.

HET OPEN POORTJE

Het draaiboek van Het Open Poortje toont hoe je op lokaal niveau een sensibiliseringsactie rond kindermishandeling kan voeren. Hoe start je een geëngageerde werkgroep? Wie betrek je erbij? Hoe bereik je de doelgroep? Hoe bouw je een partnerschap op met het lokale beleid? Hoe werk je een vormingsaanbod rond kindermishandeling uit? Wie coördineert het proces? Het draaiboek wordt in een eerste fase in Oost-Vlaanderen verdeeld. Het kan ook besteld worden via CKG Het Open Poortje: ckghops@telenet.be.

de werkgroep Sensibilisatie Kindermishandeling. Die heeft in de regio Sint-Niklaas ruim 350 mensen uit het voorveld een 'bewustwording' rond het thema aangeboden. Schaek: "We bereikten hiermee zowel de medewerkers als de leidinggevenden. Onze ervaring is vervolgens samengebracht in een draaiboek. Hiermee bieden we andere lokale partners een scenario dat ze aan de lokale noden kunnen aanpassen."

IEDERS VERANTWOORDELIJKHEID

Wanneer Schaek met anderen over kindermishandeling praat, merkt hij dat het onderwerp moeilijk valt. "Met de minuut zie ik dan het onbehagen toeneemen, zodat ik al snel over minder bedreigende thema's begin te praten. Waar komt dit onbehagen vandaan? Voelen we ons verlegen om kindermishandeling te bespreken omdat het te dicht bij ons zelf ligt? Hebben we angst dat we zelf te ver zouden kunnen gaan? Of schrikt het onderwerp ons af omdat we er zo weinig over weten? Met ons draaiboek willen we lokale verantwoordelijken een houvast bieden. We willen hun kennis vergroten en hen in staat stellen te praten over kindermishandeling." De aanpak en preventie van kindermishandeling vergt een breed beleid. Iedereen, ook niet-professionelen, moet zijn verantwoordelijkheid opnemen. Schaek: "In Nederland heb je bijvoorbeeld het initiatief 'Homestart'. Vrijwilligers zorgen voor de ondersteuning van kwetsbare gezinnen. Het gaat om oma's die er de tijd én de moed voor hebben. Preventief werken inzake kindermishandeling mag dus niet integraal worden uitbesteed aan deskun-

digen. Kindermishandeling is een samenlevingskanker die media- en politieke aandacht verdient, want de kostprijs is hoog. Sommige slachtoffers worden daders, anderen worstelen hun hele leven met hun ervaring."

"Mijn vader was een schuchtere man. Ik zie hem nog af en toe. We praten niet over vroeger. Ik vind het beter zo. Mijn eigen kinderen hebben de leeftijd die ik had toen ik door papa werd misbruikt. Voor geen miljoen zou ik terug kind willen zijn. De eerste keer dat hij aan me zat, zit nog haarscherp in mijn geheugen. Die schok kan je niet beschrijven. Ik moest zwijgen. Anders zou hij misschien zelfmoord plegen. Dan zou ik het hele gezin ontwricht hebben. Daarom weet mijn moeder nog altijd niks." (Yasmine, 32)

BREDE VISIE GEZOCHT

Arnold Schaek vindt dat de Vertrouwenscentra Kindermishandeling meer omkadering verdienen. "Jaarlijks moet elk centrum zo'n 1.000 aanmeldingen opvolgen. Intussen moet er ook vorming worden aangeboden. Kan die deskundigheid op die manier ten volle benut worden? We hebben meer basale, preventieve initiatieven nodig. En een visie die in de diepte en in de breedte is uitgewerkt. Een heus zorgprogramma voor kindermishandeling dat een ruime strategie van efficiënt partnerschap tussen de belangrijke spelers regelt." Het is niet onterecht om te beweren dat de betrokken organisaties weinig samenwerken. Zowel het Kinderrechtencommissariaat, de Centra Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG), de parketten, de Vertrouwenscentra Kindermishandeling, als de Centra voor Integrale Gezinszorg (CIG) werken relatief autonoom. Er zijn intersectorale verschillen. En de organisaties zitten verspreid op het federale en het Vlaamse beleidsniveau. Er gaat zoveel energie naar de administratieve rompslomp dat de uitbouw van een ruim zorgprogramma voor kindermishandeling niet prioritair is. Een positief initiatief is het feit dat de oprichting van een Kenniscentrum Kindermishandeling wordt overwogen. Arnold Schaek: "Hopelijk wordt dit een ontmoetingsplaats voor alle betrokken partners. Ook is er meer politieke moed en betrokkenheid nodig. Ik wacht nog op het eerste politieke programma dat kindermishandeling als één van de kernthema's erkent."

"Kindermishandeling is een samenlevingskanker die media- en politieke aandacht verdient, want de kostprijs is hoog."

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

De strijd tegen kindermishandeling

Monsters behandelen als mensen

Deel 3 Behandelingen voor plegers van kindermishandeling bestaan nog niet zolang. *Weliswaar* luisterde naar Stef Anthoni, psycholoog en directeur van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Antwerpen, en naar Lode, een loodgieter die openhartig zijn verhaal vertelt. **Tekst Jeroen Franssens | Illustratie Nora Theys | Foto Jan Locus**

Pas midden jaren tachtig legden hulpverleners zich toe op individuele trauma's. Ook die van plegers. In het begin werd er louter repressief gewerkt. Therapie was een deel van de straf. Daders moesten afzien. Liefst nog meer dan in de gevangenis. Vandaag trachten hulpverleners te achterhalen waarom iemand een kind mishandelt.

Lode: "Nadien kwam elke keer de schaamte. 'Heb ik mijn eigen kind zo geslagen?' Schuilt in mij een monster? Eenmaal zoiets gebeurd is en het zich een paar maal herhaald heeft, lijkt het alsof niemand nog terug kan."

Stef Anthoni: "Het portret van een pleger van kindermishandeling is genuanceerder dan je zou denken. Het klopt dat veel plegers, vooral bij seksuele misdrijven, weinig of geen besef hebben van wat ze teweegbrengen. Dat besef komt pas nadien. Frappant is wel hoe snel ze dat schuldgevoel kunnen wegmoffelen. De plegers zijn meesters in het vinden van manieren om zichzelf weer in de spiegel te kunnen bekijken."

"Bij geweldpleging zie je dat ook. Plegers houden zich vaak voor dat het komt door de onhandelbaarheid van het kind. Er zijn zeldzame gevallen waarbij geweld een vorm van perversie is. Die gevallen komen meestal bij het gerecht terecht. Niet bij ons. Het zijn ook net die eerder uitzonderlijke verhalen die in de media komen. Het verhaal van loodgieter Lode is anders. Daar is vooral onmacht de boosdoener. Onmacht om met het leven om te gaan."

GEFRAGMENTEERDE HULPVERLENING

Lode: "Opmerkelijk hoe handig iedereen zijn rol speelde, alsof er niets was gebeurd. Zelfs bij mijn oudste zoon. En dus leek iedereen in stilte te aanvaarden dat het onder ons bleef, ook al probeerde mijn vrouw zich aanvankelijk te bemoeien. Maar ook zij

Stef Anthoni (directeur VKA): "We confronteren de pleger met wat zijn kind ons heeft verteld. Zo wordt hij gedwongen na te denken over zijn daden."

was niet zonder zonde. Zij wist ook niet hoe hem aan te pakken. En toen ze zag dat Johan zich een tijd gedeisd hield, leek het of die tikken nu eenmaal nodig waren geweest. Heeft trouwens niet elk huisje zijn kruisje? Wij dus niet minder dan een ander. Die schone schijn is verleidelijk.”

Anthoni: “Plegers zijn akelig normaal. Een kind ontwikkelt in die schijnwereld een verzwakte voeling met de buitenwereld. Hun wereld is klein. Alles moet geheim blijven. Dat maakt dat er weinig contact is met normale families en vriendjes. Veel plegers kennen gewoon niets anders. Als de buitenwereld het dan toch te weten komt, treedt de politie op. Allerlei procedures gaan dan van start. Maar soms komen kinderen terug bij de ouders terecht, in het hol van de leeuw. In uitzonderlijke gevallen leidt dit tot de dood. Het is moeilijk uit te leggen hoe zo’n situatie kan ontstaan. Vroeger werden die kinderen meteen in opvangtehuizen gestopt. Dat is voorbij, gelukkig maar. Hulpverleners proberen de situatie thuis op te lossen. Ze leren de ouders vaardiger te worden bij de opvoeding. Bij gevallen met dodelijke afloop gaat het vaak om kleine kinderen. Die zijn volledig machteloos. Ze

kunnen niet praten. En hulpverleners willen net graag praten. Dus richten ze zich volledig op de ouders. Die hoor je natuurlijk bijna nooit toegeven dat ze het niet aankunnen en dat het kind het best uit het gezin wordt gehaald.”

“Problemen worden ook vaak doorgestuurd. Elke tak van de hulpverlening heeft nu eenmaal zijn specialisaties. Maar tussen de fase van ‘ik heb het doorgestuurd’ en ‘ik heb het dossier ontvangen’ zit er een gevarezone. Dat is het nadeel van doorverwijssystemen. Alles is gecompartmenteerd. Te midden van al die tussenstadia verliezen we slachtoffers en plegers soms uit het oog. Stel, er is een melding van kindermishandeling bij Kind en Gezin. Die komt dan bij het Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG). Vervolgens bij de bijzondere jeugdzorg en het vertrouwenscentrum. Daarna wordt hulpverlening voor de ouders gestart en is er therapie. Om dan na drie jaar tot het besef te komen dat niemand nog weet waar de hele zaak nu eigenlijk begonnen is. Dat moet echt anders.”

BEKENNEN ALS THERAPIE

Lode: “Op een dag ging het te ver en kwam er politie bij. Het maakt niet uit wie er heeft geklikt. Vanaf dat moment was Johan plots niet meer de steen des aanstoots, maar stond ik ter discussie. Hoezo, ik? Wie had zo hard gewerkt voor dit gezin? Wie had dit huis gebouwd en al die monden gevoed? Ik zocht Johan op in het ziekenhuis en zag de angst in zijn ogen. Op weg naar huis wist ik plots waar die angst vandaan kwam.”

Anthoni: “De lastigste fase voor een pleger is de onthulling. Hij wordt geconfronteerd met zichzelf, met zijn familie. Hij kan niet meer ontsnappen. De eerste reactie is dan ook een van ontkenning. Dat is nefast voor het slachtoffer. Daarom is het zo belangrijk om de ontkenning te doorbreken. Anders moet justitie erover oordelen en blijft het een welles-nietesspel.”

“Wij vertrekken van het verhaal van het kind. Met dat verhaal kijken we dan naar de pleger. Niet omgekeerd. Dat is belangrijk. In een gesprek met plegers mag het kind geen abstract gegeven worden. Je moet met de pleger praten vanuit de beleving van dat kind. Omdat plegers zelden beseffen wat ze hebben gedaan, heeft die aanpak meer impact. We confronteren de pleger met wat zijn kind ons heeft verteld. Zo wordt hij gedwongen na te denken over zijn daden.”

Lode: “Ik dacht dat mijn vader gelijk had met zijn autoritaire stijl. Ook ik zou alles wel oplossen door autoritair te zijn. Kinderen hebben dit nu eenmaal

VKA EN I.T.E.R.

I.T.E.R. (Impulscontrole, Terugvalpreventie, Empathiebevordering, Responsabilisering): met als ultieme doel nieuwe slachtoffers te voorkomen voorziet men in begeleiding voor plegers. Dit betekent therapeutische terugvalpreventie op korte- en middellange termijn. Stef Anthoni is psycholoog en algemeen directeur van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Antwerpen (VKA). Het VKA wordt gesteund door de Vlaamse overheid (Kind en Gezin).

nodig. Ik aanvaardde dit vooroordeel omdat ik niet anders kon. Ik was een vlijtige leerling van mijn vader geworden. En ik moest eerst het kleine, bange kind in mij herontdekken vooraleer ik de angst bij mijn zoon kon begrijpen."

KRASSEN OP DE ZIEL

Anthoni: "Nadenken over hun daden is meteen ook de meest cruciale fase. Plegers moeten zich nederig opstellen. Ze moeten zich proberen in te beelden hoe de slachtoffers zich al die tijd voelden. Ze moeten beseffen dat ze emotionele, seksuele of fysieke schade hebben toegebracht. De eerste reactie is dikwijls: 'Hij of zij zocht het zelf. Het is gewoon een moeilijk kind!' Of: 'Ze zei toch nooit dat ze het erg vond.' Voor het slachtoffer is dit gruwelijk om te horen."

"Als dat waanidee eenmaal is verdwenen, kampen veel plegers met zelfbeklag. Ze dreigen met zelfmoord bijvoorbeeld. Dan is het cruciaal om hen duidelijk te maken dat zoiets voor het slachtoffer nog desastreuzer zou zijn. De enige weg is die van oprechte spijtbetuiging. Je hoeft als slachtoffer niet levenslang te lijden, al zal je de krassen op de ziel nooit weg krijgen. Vertrouwenscentra moeten met andere woorden niet alleen duidelijk maken hoe erg kindermishandeling is. We hebben ook een verantwoordelijkheid ten opzichte van de plegers."

"We raden de plegers in het begin van een therapie vaak aan om een tijdje buitenshuis te gaan. Weg van het slachtoffer. Later kunnen we ze terug samen zetten, met ons erbij. In het beste geval worden er dan oprecht excuses uitgesproken. Slachtoffers hebben nood aan die excuses. Ik had onlangs een achtjarig jongetje bij mij dat ernstig seksueel misbruikt was door een vijftienjarige neef. De jongen keek nog steeds op naar de pleger. Na de feiten hebben ze elkaar een half jaar niet meer gezien. Tot we ze hebben samengebracht. Het effect was enorm. Er zijn hete tranen geplengd. De oudere neef had enorm veel spijt. Je zag het slachtoffer helemaal opbloeien. Die ervaring is voor beide partijen ontzettend belangrijk. Voor de pleger begint dan

vaak een lijdensweg. Alle schuldgevoelens krijgen vrij spel. Net in die cruciale fase hebben ze steun nodig. Ook van hun partner."

Lode: "Niet dat met dit besef alles plots beter ging. Een mens verandert niet zomaar. Al die spanningen in mijn lijf gingen niet zomaar weg. Er kwamen ook geen massa's warme gevoelens in de plaats. Enkel spijt en schaamte. Dus opnieuw ellendige gevoelens waar een mens vanaf wil. En dat kan met drank en met opnieuw beginnen te slaan. Want een mens zou veel geven om van die plotse ontlading te genieten. Niet meer dus. Ik ben in therapie gegaan. Hoor me dat eens zeggen. Ik, een loodgieter die in therapie gaat voor zijn agressie. Het is me wat. Nog nooit zoveel gepraat in mijn leven. Ik begin het kind in mij te begrijpen."

Anthoni: "Ik heb in mijn carrière al dingen gehoord, gezien, meegemaakt die me deden kokhalzen. Kinderen die niet alleen psychisch, maar ook fysiek levenslang geschaad zijn, tot verlammingen toe. Gelukkig zijn dat uitzonderingen. Ik geloof niet zo in slecht of goed. Plegers zijn lang niet altijd de monsters die je verwacht. Wel dragen ze een monster met zich mee."

Lode: "Het is niet simpel als man over gevoelens te praten. Zo'n woorden gebruikte ik nooit. Ik was toch geen mietje. Maar ik begin te beseffen dat de stoere macho's de echte mietjes zijn, omdat ze bang zijn van hun gevoelens, bang om kwetsbaar te zijn. Dus veel stoere praat en veel zuipen omdat we zo bang zijn ons te schamen. En als je het stoere gedrag van die mannen wegneemt, wat blijft er dan van hen over? Wat bleef er van mij over? Elke mens probeert macht te verwerven, respect te krijgen en hanteert daarvoor de instrumenten die hem gegeven zijn. En dus is voor vele mannen geweld een manier om greep te krijgen op de omgeving. Wij mannen zijn toch soms een hoop ellende, niet?"

"Plegers van kindermishandeling zijn akelig normaal."

- ▶ www.iter-daderhulp.org, iter@scarlet.be, 02 512 62 43, elke werkdag van 9.00 tot 16.00 uur.
- ▶ Oase, daderhulp aan seksueel delinquenten, Koning Albertstraat 14, 9200 Dendermonde, 052 21 79 88, oase@ggz.be, users.skynet.be/oase
- ▶ Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Een **carrousel** van goede bedoelingen

Deel 4 Voor Stef Anthoni, algemeen directeur van het Vertrouwenscentrum Antwerpen, zijn professionele hulpverleners goud waard. Toch gebeurt het dat een kind verdwaalt in organisaties en instellingen. Meer en betere coördinatie dringt zich op. **Tekst Jeroen Franssens | Illustratie Nora Theys | Foto Jan Locus**

Beste Tineke,

Ik kon de slaap niet vatten, vorige nacht. Ik zat maar te denken aan jouw schrijvende leventje. En dat voor een kind van... hoe oud ben je ook alweer, Tineke? Ach ja, je ma zei het me nog, 7 jaar. Ik ken je eigenlijk nauwelijks. Onlangs was je op bezoek en zag ik je lopen in de gang van ons centrum. Je lachte vrolijk. Toch heeft men beslist dat je een tijdje naar de kinderpsychiatrie moet. Men wil je (alweer) eens goed onderzoeken. Ja kind, je hebt gedragsproblemen, het is me wat. Je lieve moeder vertelde me je kleine leventje. Je was vier toen je ernstig verbrand werd na het spelen met een aansteker. Je zou een jaar in een ziekenhuis verblijven. Daarna moest je naar een CKG ⁽¹⁾ en nog daarna naar een OOOO ⁽²⁾.

Dat kwam omdat men zich zorgen maakte. Je werd waarschijnlijk misbruikt. Daarom was het nodig je goed te oriënteren...

“Een kind komt in een flipperkast van hulpverlening terecht: pleegzorg, een therapeute, de zorgcoördinator van de school, een kinderpsychiater, een kinderpsychologe, een vertrouwenscentrum en de consulente van de jeugdrechtbank.”

Maar het is dan nog niet gedaan hoor, Tineke. De plezante kindermolen zal verder draaien. Want na de kinderpsychiatrie mag je nog steeds niet naar huis en draait de carrousel verder. Dan komt er een andere oriëntatie. Mogelijks een OBC ⁽³⁾ of een MPI ⁽⁴⁾. Maar die hebben het eerste jaar vermoedelijk geen plaats, dus terug naar een andere tussenoplossing. En dan word je stilaan acht jaar, ben je nog niet halfweg je jeugd. Hoor je mijn bitterheid, Tineke?

Integrale jeugdhulp, Tineke. Ken je dat? Nee? Nochtans vergaderden we al duizenden uren en spreken

we in abstracte termen over modules, toegangspoor- ten en crisishulp. Allemaal moeilijke woorden voor jou? Nochtans allemaal voor jouw geluk.

Maar wie is fout, Tineke? Je weet het wel. Jij bent fout, Tineke. Waarom moet je nu gedragsproblemen stellen? En ik ben ook fout. Want ik ben woedend. Omdat ze niet stoppen je overal heen te sleuren. Mijn fout, Tineke, is dat ik niet wen aan jouw pijn. Dus fluister ik jou van hieruit stilletjes, het spijt me. Het spijt me echt.

*Arnold Schaek,
Directeur Open Poortje - Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning*

⁽¹⁾ Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning

⁽²⁾ Onthaal-, Oriëntatie- en Observatiecentrum

⁽³⁾ Observatie- en Behandelingencentrum

⁽⁴⁾ Medisch Pedagogisch Instituut

OP ZOEK NAAR COORDINATIE

“Tja”, zucht Linda. “Pijnlijk herkenbaar allemaal.” Linda voedt sinds kort een pleegzoon op. Zijn oorspronkelijke ouders wisten dat ze de opvoeding nooit zouden aankunnen. “We zitten momenteel in een pittige discussie met professionele hulpverleners en diegenen die onze pleegzoon ‘anders’ kennen”, vertelt ze een beetje bitter. “We, dat zijn mijn man en ik, zijn meester en een logeergezin waar hij soms verblijft. Hulpverleners zijn goud waard. Maar ze denken soms zo strak. De jongen die nu bij ons woont, hebben we eerst zes weken bij ons gehouden. Een ‘crisisplaatsing’ heet dat. Daarna moest ze naar een instelling in afwachting van een definitieve plaatsing. De zes ‘testweken’ maakten één ding duidelijk: het kind voelde zich

goed bij ons. Dat gaf ons vertrouwen. We namen hem voorgoed op in ons gezin.”

“Onze pleegzoon heeft bezoekrecht bij de mama en de papa. Hij vertoont ‘moeilijk gedrag’ na de bezoeken aan mama. Niet enkel thuis, maar ook op school. Dat is al een hele poos zo. Hij geeft ook duidelijke signalen. Spullen die hij van mama meeneemt, wil hij hier niet. Aan mama denken maakt hem verdrietig. Hij wil niet meer eten of spelen. Hij krijgt last van hoofd- en buikpijn. Een degelijke, vertrouwelijke basis lijkt ons belangrijk. Dus misschien moeten de bezoeken aan de mama wat worden afgebouwd. Zo kan hij meer ruimte krijgen om zich te nestelen en zich ‘goed te voelen.’”

“De hulpverleners vinden dat iets ‘te makkelijk voor een complex probleem’ en dringen aan om dit kind zo vlug mogelijk te laten diagnosticeren in een medisch-psychologische kliniek (MPK, red.). Dat betekent nog eens een opname van zes weken. Zowel zijn meester als wijzelf zien hierin een groot gevaar. Hij wordt gestraft omdat hij signalen geeft. Dat kind zal in de toekomst wel twee keer nadenken voor het dat weer doet.”

“En het kind zát al in een flipperkast. Altijd maar heen en weer, met weinig aandacht voor de overgangen. Bij zo’n plaatsing zijn verschillende ‘hulpverleners’ betrokken: pleegzorg, een therapeute van een CGG (Centrum Geestelijke Gezondheidszorg, red.), de zorgcoördinator van de school, een kinderpsychiater van het CGG, een kinderpsychologe die de contacten tussen moeder en kind begeleidt en superviseert (contacten onder toezicht, red.), een vertrouwenscentrum dat van in het begin bij dit verhaal betrokken is, en de consulente van de jeugdrechtbank. Elke hulpverlener bekijkt het probleem vanuit zijn eigen organisatie, met eigen ‘tools’. Er is te weinig zicht op het totale plaatje. De coördinatie ontbreekt. Wie wordt uiteindelijk kind van de rekening? Het pleegkind.”

PREVENTIEF GEZINNEN ONDERSTEUNEN

Brigiet Croes is voorzitter van de vzw Domo. Door ondersteuning mee opvoeden is hun doel.

INTEGRALE JEUGDHULP

Integrale Jeugdhulp (IJH) wil de jeugdhulp die vandaag in Vlaanderen beschikbaar is, optimaliseren. Dat gebeurt door het jeugdhulpbeleid instrumenten aan te reiken die samenwerking en afstemming tussen de verschillende jeugdhulpsectoren stimuleren en vergemakkelijken.

www.vlaanderen.be/jeugdhulp

De organisatie draait volledig op vrijwilligers, met uitzondering van één deeltijdse administratieve kracht. “We kennen dat type conflict goed”, knikt ze overtuigd. “Enerzijds is de hulpverlening in Vlaanderen sterk uitgebouwd, en dat is positief. Anderzijds is er meer dan vroeger nood aan een soort ‘mantelzorg’. We draaien meerdere jaren een halve dag per week mee in één gezin. Dat is voor hulpverleners onhaalbaar. Veel organisaties werken of met de papa, of met de mama, of met het kind. Je hebt dan verschillende hulpverleners nodig, met elk hun specialiteit, in één gezin. Maar die zitten soms vast in hun eigen gelijk. In een gezin dat ik gedurende twee jaar heb ondersteund, heb ik vijf verschillende consultants van de sociale dienst van het OCMW gekend die het ‘dossier’ opvolgden.

Brigiet Croes (coördinator Domo vzw): "We willen gezinnen sterker en onafhankelijker maken. Sociale steun is ontzettend belangrijk bij het voorkomen van kindermishandeling."

"We willen gezinnen sterker en onafhankelijker maken. Sociale steun is ontzettend belangrijk bij het voorkomen van kindermishandeling."

Het gevolg was een groot gebrek aan coördinatie. En dan heb ik het nog niet over de paperassen. Er is dus vaak een spanningsveld tussen de professionele deskundigheid en het engagement van een vrijwilliger. Soms vertelt een moeder ons vertrouwelijke dingen. Het is niet altijd verantwoord om dat aan de hulpverlening door te geven. Bij een Domovrijwilliger kan een kind of een ouder zijn hart

uitstorten zonder dat daar gevolg aan moet worden gegeven. Iedereen heeft recht op een mindere dag zonder meer."

"Het opzet van Domo is preventief gezinnen ondersteunen. We werken laagdrempelig, anoniem en respectvol. Dat kan het best als elke vrijwilliger zich langdurig op één gezin focust. Dat zorgt voor vrouwen. Ouders met opvoedingservaring helpen

ouders die die vaardigheid missen. We willen gezinnen sterker en onafhankelijker maken. Sociale steun is ontzettend belangrijk bij het voorkomen van kindermishandeling. Het woord kindermishandeling verdween uit de folders om zo laagdrempelig mogelijk te werken en zoveel mogelijk aan preventie te doen zonder te stigmatiseren."

"De Domovrijwilliger is vaak 'de goede buurvrouw' die velen niet hebben. Hij luistert naar het verhaal van de ouder zonder te oordelen, speelt met de kinderen, gaat mee naar een oudercontact of het OCMW. Een Domomama zei ooit letterlijk tegen een vrijwilliger: 'Doordat jouw auto hier elke week voor de deur staat, zien de bureaus dat ik ook bezoek krijg en een vriendin heb.'"

EEN COMPLIMENT DOET WONDEREN

"Domo charmeert veel mensen. Het model is ook goed. Een mooi voorbeeld van wat we doen: een Waalse moeder met drie kinderen komt in een Leuvens vluchthuis terecht als gevolg van intra-familiaal geweld. De moeder kent geen Nederlands. Ze heeft alles achtergelaten. De kinderen moeten hier naar school. Na een kort verblijf in het vluchthuis en het in orde maken van de administratieve formaliteiten is er geen specifieke hulpverlening nodig. Toch heeft die moeder het enorm lastig. Ook de oudste van de kinderen vertoont moeilijk gedrag. Hier kan Domo laagdrempelige ondersteuning bieden. Stilaan zal er een band ontstaan, de kinderen kijken uit naar dit wekelijkse moment, de moeder weet dat ze niet alleen staat. Samen met de moeder, het CLB (Centrum voor Leerlingenbegeleiding, red.) en de school kan dan onderzocht worden aan welke professionele begeleiding dit oudste kind nood heeft."

"Het positieve benadrukken is voor ons enorm belangrijk. Domogezinnen hebben vaak al heel wat problemen. Zowel op school, op het werk als bij het OCMW worden ze gewezen op wat niet goed loopt, op wat ze anders moeten doen. Dat is nu eenmaal de taak van die instanties. Maar een compliment doet vaak wonderen."

DOOR ONDERSTEUNING MEE OPVOEDEN

Domo vzw (Door Ondersteuning Mee Opvoeden) wordt erkend als autonome vrijwilligersorganisatie. Als vrijwilligersorganisatie moet Domo voortdurend op zoek naar eigen middelen en sponsoring. Ze krijgt subsidies voor werkingskosten, niet voor personeelskosten.
www.domoleuven.be

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum